

Jézus és Marx

Dr. Noha hétköznapijai

Eörsi István

tárcanovellái hetente
jelennek meg
mellékletünkben



Dr. Noha éppen a kapukulcsát kereste, amikor a közeli padról felállt egy alacsony, idős úr, és odasétált hozzá. Tömör, fehér bajsza volt és sűrű, fehér kefe-frizurája, mely magas, barázdált homloka fölött startolt. Dr. Noha még sosem látott ilyen sűrű haját ilyen magas homlok fölött. Vékony fémkeretű szemüveget viselt, alatta pedig bejáratott mosoly derengett, szórakozott, semmire se kötelező. „Dr. Noha? – kérdezte. – Nem ismer sz meg, ugye?” „Nem – felelte dr. Noha –, pedig ez nyilván nagy udvariatlanság, ha egyszer már tegeződő viszonyba kerülünk.” „Nem kerültünk tegeződő viszonyba – felelte az ismeretlen úr –, de én azért tegezhetlek. Az iskolában a tanárokat tilos volt visszategezni.” „Tanárom volt? – kérdezte dr. Noha. – Hűha! Én is a hetvenes éveimet taposom már.” „Te az elejét, én a végét” – válaszolta a tanár. „Fel tetszik jönni hozzám? Itt lakom, ebben a házban.” „Nem jövök fel, csak kérlek valamit. Most már tegezhetsz.” „Köszönöm – mondta dr. Noha.

– Mire tanítottál és mikor?” „Az ostrom után tanítottalak kalvinista hittanra pár hónapig.” „Dr. Réti tiszteletes úr. Hát persze. Micsoda ökor vagyok. Látogass meg, kérlek.” Dr. Réti a fejét rázta. Csak egyetlen kérdésre szeretne választ kapni. Máskor majd beszélgethetnek kötetlenül. Mi történt az 1944–45-ös tanév végén, az utolsó hittanóra után? Mert őt beidézték a Szabadság téri lelkesi hivatalba egy tanítványa miatt. Áthelyezéssel fenyegették. Azt gyanítja, hogy dr. Noha lehetett ez a tanítvány. Gyanúját erősíti, hogy a következő tanévben csak a folyosón látta, a hittanórákon nem, holott akkor még a hitoktatás kötelező volt.

„Te jó Isten – mondta stílusosan dr. Noha –, ezek szerint akaratlanul is feljelentettelek. Mea maxima culpa.” „Maxima?” – kérdezte Réti. – „Szerencsére nem. Gyere, tiszteletes úr, ülünk le a padra. Azt mondtad a tanév végén, az utolsó hittanórán, hogy Marxot nem szabad szembeállítani Krisztussal. Krisztus is a szegények pártján

volt. Még a mennyországot is elzárta a gazdagok elől. Korának bankárait, a pénzváltókat kikorbácsolta a templomból. Egyszerre a leglényegesebb kérdésekben úgy gondolkodott, mint Marx.” „És te ezt jelentetted a lelkesi hivatalban?” – „Előbb még megkérdeztem tőled, hogy Marx hitt-e Istenben. Azt felelted, hogy nem hitt. Hát Krisztus? »Hogyne hitt volna« – felelted. Erre én hittanóra után bementem a lelkesi hivatalba, hogy kilépjek az egyházból. Kérdésükre, hogy mi készít erre, azt feleltem, hogy nem érdekes felekezethez tartozni, ha Isten léte vagy nem léte a kevésbé lényeges kérdések közé tartozik. És elmondtam beszélgetésünket, de neved említése nélkül, ha jól emlékszem.”

„Én voltam iskolátkban az egyetlen református hittantanár” – válaszolta dr. Réti. Csendben ültek a padon. „Az eset rendkívüli hatással volt rám. Be akartam bizonyítani, hogy igazam van – folytatta nagy sokára –, és hogy Isten nem azokat helyezi értékskáláján

a legmagasabbra, akik őt imádják, hanem azokat, akik egymáson segítenek. Így is próbáltam élni. 1958-ban elbújtattam egy munkástanácsos forradalmárt, aki megszökött a rendőrszobáról. Egyházam emiatt eltiltott hivatásom gyakorlásától, még mielőtt elkészült a vádiratom. Ülnöm nem kellett, felfüggesztett ítéletet kaptam, de csinyemért Marx és Jézus egyházának tisztségviselői egyaránt meggorrogtak rám. Nem taníthattam többé, bár tanári nyugdíjat kapok, 1990-ben ugyanis hallgatólagosan rehabilitáltak. Azóta gyakran hallok a rádióban, hogy Marx csődöt mondott. Hát Jézus? Ebben is hasonlítanak. Annyi évtized után hadd mondjam meg neked: jól tetted, hogy feljelentettél. Legalább szólt valmiről az életem.”

Dr. Réti felállt, meghajolt dr. Noha előtt, majd elsétált köszönés nélkül. Ez még sokáig ült a padon. Azon tűnődött, hogy használt vagy ártott-e egykori hitoktatójának. Erre a kérdésre mindmáig nem tud válaszolni.